

El Comitè de Català de la Facultat de Medicina i el *Vocabulari mèdic* de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques

Xavier Sierra Valentí

Vocal de la Junta SocDEMOCAT. Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears. Barcelona.

“Però hem viscut per salvar-vos els mots,
per retornar-vos el nom de cada cosa”

Salvador Espriu: *Inici de càntic en el temple*

La situació del català en els anys del tardofranquisme no era bona. Tot i que estava parcialment tolerat, vivia una situació de diglòssia evident. La llengua catalana no s'usava en els actes oficials, ni a les classes de la universitat, ni en cap activitat mèdica, ni es redactaven articles ni publicacions en català. Era una llengua de segona, només apta per a l'ús familiar o en certes activitats populars.

La llengua escrita no es coneixia majoritàriament. Tot i que podia ensenyar-se en alguns cercles filològics o en ateneus culturals, la majoria no coneixiem la manera correcta d'escriure. Es publicaven llibres en català i alguna revista, però tot això tenia un abast minoritari i molt limitat. La pròpia ignorància de l'idioma feia que molts desistissin d'usar-lo. Malgrat tot, moviments com ara la *nova cançó* havien començat a conscienciar la població que calia recuperar la llengua pròpia.

A la Facultat de Medicina de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), un grup d'estudiants érem conscients d'aquesta situació. Es va constituir el Comitè de Català, que tot i ser un grup petit i modest, intentava corregir aquesta situació anòmala i injusta. Formaven part del Comitè estudiants com ara Enric Farrerons i Soldevila, Lluís Albaigès i Sans, Ferran Sabaté i Caselles i el que subscriu aquest article, Xavier Sierra i Valentí, entre d'altres.

Les activitats del Comitè de Català van començar el curs 1970-71 i es perllongaren alguns anys. Conscients del desconeixement que teníem de la llengua nosaltres mateixos, una de les primeres activitats va ser l'organització de

cursets de català a la Facultat, cosa que en aquell moment era inversemblant fora d'una facultat de lletres. Es van organitzar diversos graus (elemental, mitjà i superior) i, fins i tot, un curs de català per a estrangers (al nostre curs hi havia algun sud-americà i uns quants nord-americans: eren els anys de la guerra del Vietnam). Les classes de català es feien amb professors titulats, com ara el nostre company Enric Farrerons, i també amb filòlegs com ara Lluís Urpinell. L'experiència va suscitar també l'interès d'alguns col·laboradors i observadors externs com ara Marta Mata i Miquel Desclot.

També vam implantar un sistema de distribució d'apunts. Les classes, naturalment, eren totes en castellà. Només algun seminari amb grups reduïts es feia ocasionalment en català. Nosaltres preniem apunts i els traduïem després al català. A la tarda, amb l'ajuda de l'Araceli, una secretària de la Càtedra de Patologia, els imprimíem amb ciclostil (les fotocòpies eren encara incipients i sortien molt cares). Els apunts en català, ja impresos, eren distribuïts gratuïtament l'endemà entre els companys de curs. La feina era nostra per usar molts dels termes mèdics, que llavors ignoràvem i que intentàvem suplir amb els *Fulls lexicogràfics* que editava —també precàriament— la Societat Catalana de Biologia, gràcies a l'esforç i dedicació personal del seu secretari, el Dr. Pere Babot (1898-1982).

Els membres del Comitè de Català (i alguns que se'n afegien) fèiem també una acció testimonial. Abans de cada examen demanàvem l'opció de redactar-lo en català. Els professors solien accedir-hi sense problemes (tot i que algun d'ells ho feia de mala gana). Però la majoria eren conscients que el franquisme tocava a la seva fi i que caldria modificar els anòmals usos lingüístics imposats.

L'any 1970, Josep Laporte i Salas accedí a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. Amb ell arribà un aire nou, de renovació, a l'entitat. Es van constituir noves seccions, com ara la de *Joventuts Mèdiques*, formades per estudiants. Una de les primeres activitats d'aquesta secció va ser l'organització d'una taula rodona sobre el tema “El català a la literatura mèdica”. Alguns companys del Comitè de Català de la UAB vam decidir assistir-hi. Era el 9 de desembre de 1971.

Correspondència: Xavier Sierra Valentí
Vocal de la Junta SocDEMOCAT
Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears
C/ Major de Can Caralleu, 1-7
08017 Barcelona
Tel. 932 030 731
Adreça electrònica: xsierrav@gmail.com

A la taula rodona hi participaren els doctors Josep Alsina i Bofill, Pere Gabarró, Oriol Casassas, Joaquim Ramis i Coris i Josep Laporte. Van parlar de l'ús del català a les publicacions del temps de la República i d'alguna mostra testimonial feta en els darrers anys, com ara les *Monografies mèdiques*, una sèrie de petits llibrets que comptava llavors amb 3 o 4 números. En general, un panorama desolador, bastant reduït i marginal. Es va citar repetidament el *Diccionari de medicina* d'M. Corachan (Figura 1), l'únic diccionari mèdic que s'havia editat fins aquell moment. Dos dels ponents de la taula rodona, els Drs. Alsina i Bofill i Pere Gabarró havien participat en la seva redacció.

El diccionari Corachan, com popularment es coneixia, era una obra meritòria i molt ben feta. Aplegava termes científics, històrics (usats en èpoques pretèrites de la medicina catalana) i també denominacions populars, molt útils en la pràctica de la medicina rural. Però el Diccionari havia tingut la mala sort d'aparèixer el juliol de 1936, sens dubte un mal moment per a la seva distribució. En queda-

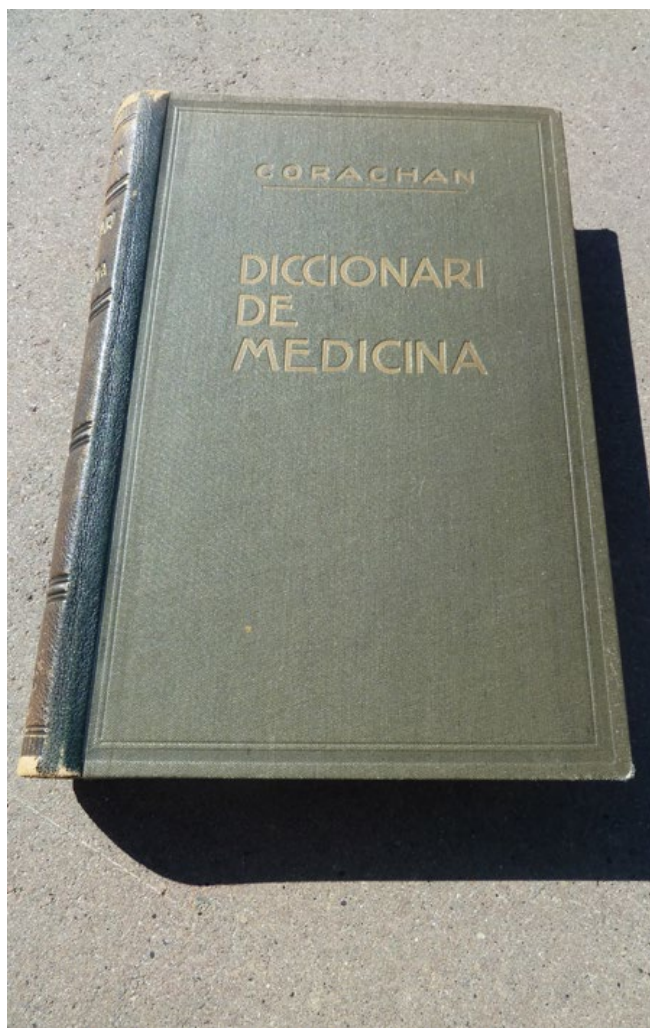

FIGURA 1. *Diccionari de medicina* de Manuel Corachan, 1936

ven pocs exemplars al nostre abast en comptades biblioteques públiques.

Recordo que en el torn de preguntes vaig demanar la paraula. Vaig comentar les dificultats que teníem els estudiants per accedir al coneixement de la terminologia mèdica, vaig comentar les accions que estàvem fent a la Facultat i la necessitat que teníem de disposar d'una eina lexicogràfica que possibilités el ple accés a una llengua normalitzada. Vaig acabar sol·licitant que l'Acadèmia reedités el *Diccionari de medicina* d'M. Corachan.

L'endemà, el Dr. Laporte, que era el nostre professor de Farmacologia, em va demanar que anés al seu despatx quan acabés la classe. Confesso que hi vaig anar amb una mica de respecte. El Dr. Laporte era un bon professor, però era una mica sever i exigent. Quan vaig entrar, el professor em va fer seure amablement. Em va preguntar si mantenia la meua proposta del dia anterior. Naturalment la vaig reafirmar i vaig ampliar la informació sobre els esforços que maldàvem per implantar el català a la Facultat. En Laporte em va dir que la reedició del Diccionari Corachan era una tasca inassolible. En primer lloc era una empresa costosa, fora de l'abast econòmic de l'Acadèmia. I, a més, era ja una obra obsoleta: havien passat 35 anys i la medicina havia fet notables progressos que no estaven recollits en el *Diccionari de medicina*. Entre altres coses, per citar-ne algun exemple ben evident, la introducció dels antibiòtics.

Laporte em revelà que la Junta de l'Acadèmia havia elaborat una solució alternativa i possibilista: l'edició d'un vocabulari mèdic "d'urgència". Consistiria en una publicació limitada d'uns 4.500 mots. Em preguntà si el nostre grup d'estudiants hi estaria disposat a col·laborar. Naturalment, li vaig dir que sí, entusiasmat.

Així vam començar la feina. Es va constituir una comissió mèdica (J. Alsina i Bofill, J. Laporte, J. Ramis i O. Casassas) que va ocupar-se de seleccionar les paraules. Les fonts per obtenir les paraules van ser fonamentalment el propi Diccionari de Corachan i l'*Index Acumulatibus Medicus* (EUA). Com que era un vocabulari reduït es prioritzaven les paraules que per grafia o pronúncia es diferenciessin del castellà i també s'introduïren neologismes i es regularen els sufixos i les adjectivacions. La comissió estava assessorada lingüísticament per Ramon Aramon i Serra de la Secció Lexicogràfica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC).

Les llistes de paraules escollides es passaven al grup d'estudiants col·laboradors. Del nostre grup n'hi havia tres: Enric Farrerons, Lluís Albaigés i jo mateix. També hi van col·laborar dos estudiants de la Universitat de Barcelona (UB): Enric Peyrí i Vicenç Artigas, per tal de no centrar-ho tot en la UAB. Els estudiants ens ocupàvem de fer unes fitxes (a mà, ja que llavors no hi havia ordi-

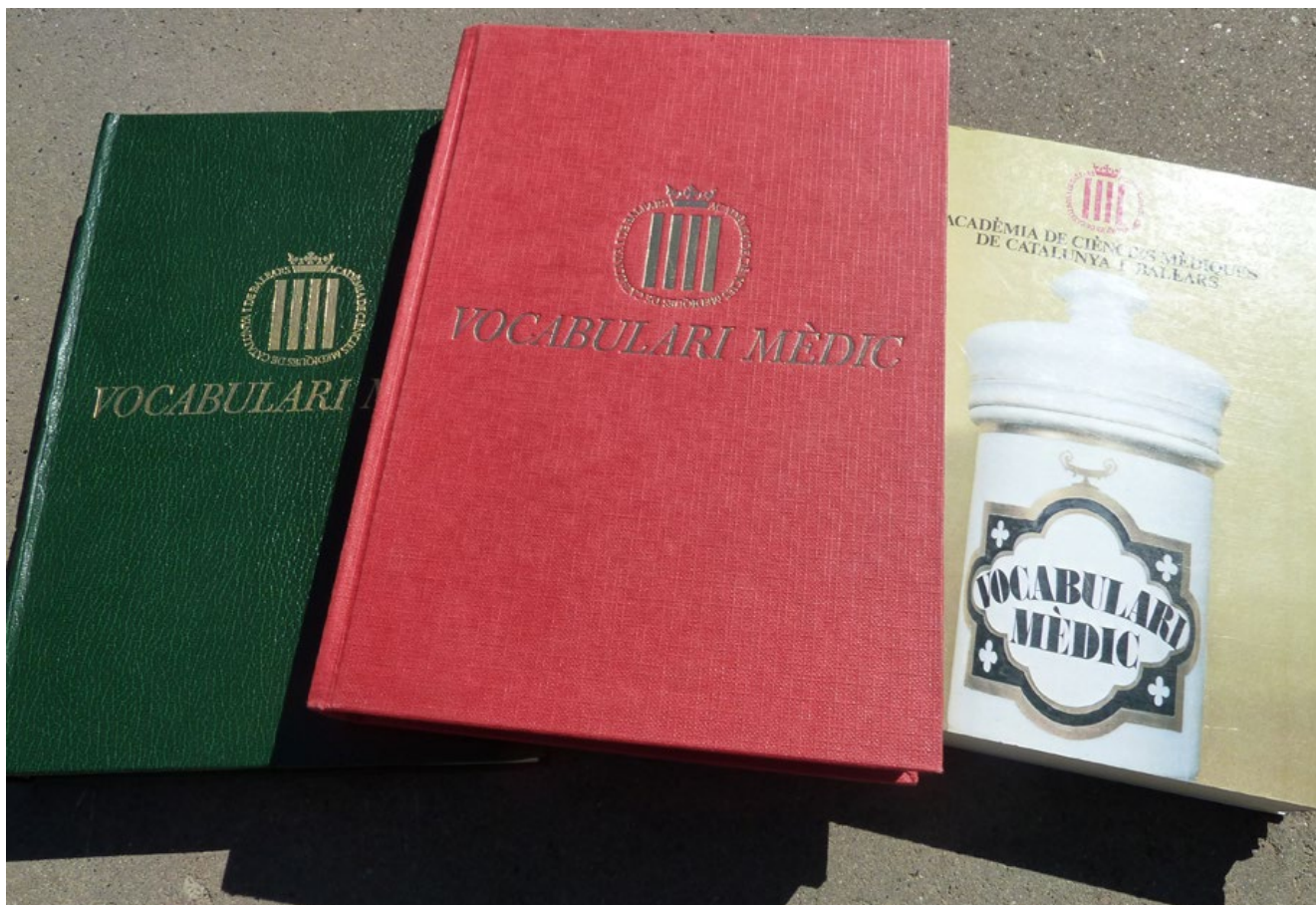

FIGURA 2. Les tres edicions del *Vocabulari mèdic*, 1974, 1979 i 1987

nadors) en les quals constava el nom, el gènere, una breu definició de tres o quatre línies i la traducció del mot a l'anglès, el castellà i el francès. Al principi es va especular de fer-ho també a l'alemany, però finalment es va desestimar, ja que aquest idioma havia perdut protagonisme en la literatura mèdica. Les fitxes així elaborades es retornaven a la comissió mèdica, que les incorporava definitivament al *Vocabulari*.

El *Vocabulari mèdic* va veure la llum finalment el desembre de 1974 i va ser presentat al Club de Metges del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona (COMB). L'acte de presentació va tenir una gran repercussió social i hi van assistir, a més dels organitzadors, els degans de les facultats de medicina (Obiols i Cabré) i un nombrós públic. La premsa de Barcelona se'n va fer un ampli ressò els dies següents. Entre els seus autors hi figuràvem —encara com a estudiants— el grup de joves que havíem col·laborat tan activament en la seva gènesi i redacció.

En anys successius, el *Vocabulari mèdic* va veure dues edicions més. La segona edició (setembre de 1979) va ampliar el nombre de col·laboradors i també el nombre de paraules. Una tercera edició va ser feta per l'editorial La Llar del Llibre (setembre de 1987) i, a més, es va fer una

edició no venal que va ser distribuïda entre els metges pels Laboratoris Merck (Figura 2).

L'any 1990 va aparèixer el *Diccionari enciclopèdic de medicina*, molt més complet, que va deixar enrere la mitjana aportació del nostre *Vocabulari*. Però cal remarcar que durant el període 1974-1990 el *Vocabulari mèdic* va ser una eina imprescindible que possibilita que el català tornés a usar-se amb certa normalitat en comunicacions mèdiques orals i escrites.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. Alsina i Bofill J. El llenguatge de la medicina. Barcelona: Ed. Pòrtic, Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears; 1974.
2. Casassas O. Advertiment. A: *Vocabulari Mèdic*. 2a edició. Barcelona: Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears; 1979. p. 21-5.
3. Daufí L. "Vocabulari Mèdic". *La Vanguardia Española*, 16 de febrer de 1975.
4. Laporte J. Presentació. A: *Vocabulari Mèdic*. Barcelona: Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears; 1974. p. 9-10.
5. Monegal F. El "Vocabulari Mèdic". *La Vanguardia Española*. 20 de setembre de 1975.
6. Sierra X. El català, vehicle d'informació científica. *Rev Centre de Lectura (Reus)*. 1975;272:1692-3.